

Yaşam ağı

İnsanlar çevrenin bir parçasıdır – ondan ayrı değil!

Konular	Çevre, Küreselleşme, Genel insan hakları
Zorluk	Düzyey 2
Grup büyüklüğü	10+
Süre	30 dakika
Genel bakış	Katılımcılar bu etkinlikte küresel bir besin ağına ilişkin bağlantılarla ilgili bir beyin fırtınası çalışması yapar. Ele alınan konular şunlardır: <ul style="list-style-type: none"> • Canlı ve cansız varlıkların karşılıklı bağımlılık ilişkisi • İnsan faaliyetlerinin çevre üzerindeki kaçınılmaz etkisi ve doğurduğu sonuçlar
İlgili haklar	<ul style="list-style-type: none"> • Mülkiyet hakkı • Sağlıklı çevre hakkı • Gelişme hakkı
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Canlı ve cansız varlıkların karşılıklı bağımlılık ilişkisi hakkında bilgi sahibi olmak • İnsan faaliyetlerinin ekosistemler için ne anlam ifade ettiğini anlamak • Yaşamın özündeki değere ilişkin saygı geliştirmek
Materyal	<ul style="list-style-type: none"> • Bir yumak ince sicim ya da dayanıklı yün • Bir çift makas

Yönerge

Bu etkinlik iki bölümden oluşmaktadır: Bölüm 1, yaşam ağının oluşması, bölüm 2, yaşam ağının parçalanması.

Bölüm 1: Yaşam ağının oluşması

1. Katılımcılardan bir daire etrafında ayakta durmalarını isteyin.
2. Bir yaşam ağı modeli kuracaklarını anlatın.
3. Sicim yumağını elinizde tutun ve buna yeşil renkli bir bitki adı verin, mesela marul.
4. Sicimin ucunu tutarak yumağı daire içindeki bir kişiye fırlatın. Yumağın yakalanması gerekir! Şimdi ikiniz arasında gergin ve düz bir hat var.
5. Yumağı elinde tutan kişinin marul yiyen bir hayvan ismi söylemesi gerekir, mesela tırtıl. Bu kişinin sicimi tutarak yumağı daire içindeki üçüncü bir kişiye fırlatması gerekir.
6. Üçüncü kişi tırtıl yiyen bir hayvan ismi düşünmeli, örneğin, bir kuş, ya da eğer biliyorsa ardıç gibi bir kuş türü söyleyebilir. Ardından yumağı dördüncü bir kişiye fırlatmalı.
7. Oyuna devam edin, ta ki sicim yumağı daire içinde gelip giderek “yaşam ağı”nı temsil eden karmaşık bir ağa dönüşünceye kadar.

Bölüm 2: Yaşam ağının parçalanması

1. Makasları alın ve katılımcılardan bu yaşam ağına nelerin zarar verdiği dair somut örnekler vermelerini isteyin, örneğin, tarım alanları üzerinden geçen otoyollar, ya da morina balığının aşırı avlanması.
2. Her örnek için sicim ağını herhangi bir noktadan kesin.

KONULAR

ÇEVRE

KÜRESELLEŞME

GEN. İNSAN HAKLARI

ZORLUK

DÜZEY 4

DÜZEY 3

DÜZEY 2

DÜZEY 1

DÜZEY 2

GRUP BÜYÜKLÜĞÜ

10 YA DA DAHA FAZLA

SÜRE

30 DAKİKA

Bilgilendirme ve değerlendirme

Katılımcılara, yaşam ağı parçalanırken neler hissettiklerini sorun, ardından ilgili konular üzerine konuşun, çevrenin korunması için neler yapılması gerektiğini tartışın.

- Ağın aşamalı olarak parçalandığını görürken neler hissettiniz?
- Farklı besin ağları içindeki hayvan ve bitki isimlerini söylemek kolay oldu mu? Gruptakilerin doğa tarihine ilişkin bilgi düzeyleri nasıl?
- Çevrenin korunmasından kim sorumludur?
- Doğanın dengesi oldukça karmaşıktır. Belirli bir faaliyetin ne tür bir küresel sonuca sebep olacağını önceden tahmin etmek kolay değildir. Öyleyse dünya üzerindeki kaynakların nasıl kullanılacağına ilişkin kararlar almak nasıl mümkün olabilir? Örneğin, ekin yetiştirmek üzere ormanlık alandaki ağaçların kesilip kesilmemesi kararını insanlar nasıl verebilir?
- Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 1. maddesi "bütün halklar kendi amaçları doğrultusunda, kendi doğal zenginlikleri ve kaynaklarından özgürce yararlanabilirler" ifadesini dile getirir. Bu hüküm, insanların çevre kaynaklarını kullanma hakkı olduğu anlamına mı gelir?
- Beslenmemiz için gereken gıdayı, nefes almamız için gereken temiz havayı sağladığı için çevreye bağımlıyız. Sağlıklı bir çevre olmadan yaşayamayız. Sağlıklı çevre yaşamın bir şartıdır. Bu yüzden doğal kaynakları kullanma hakkımızı kısıtlayan çevreye karşı saygı göstermek gibi önemli bir ödevimiz olduğunu söyleyebilir miyiz? (Aynı şekilde diğer insanların hak ve özgürlüklerine saygı gösterme yükümlülüğümüz vardır, bu da bireyler olarak haklarımızın kısıtlanması sonucunu doğurur.)

Çevreyle ilgili başarı hikâyeleri üzerine kısa bir beyin fırtınası yaptırarak etkinliği noktalayın. Durum o kadar da ümitsiz değil! Gelecek kuşaklara emanet edilebilecek sürdürülebilir bir çevrenin güvence altına alınması için, dünya üzerinde birçok insan aktif bir şekilde çalışmaktadır.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

Her besin zinciri gerçek ya da muhtemel ilişkiyi betimlemelidir. Örneğin, ot – koyun – insan. Ya da plankton – balina. Ya da plankton – ringa balığı – domuz (domuzlara çoğunlukla balıktan yapılmış yem verilir) – insan – kaplan! Unutmayın, bir hayvan öldüğünde bakteriler vücudunun çürümesine sebep olur ve mineraller yeşil bitkiler tarafından kullanılmak üzere serbest kalır. Böylece yaşam döngüsü yeniden başlar. Buna benzer milyarlarca döngü, yaşam ağını yaratmak üzere birbiriyle ilişki içinde çalışır.

Katılımcıların düşünebildikleri kadar çok çeşitli besin zinciri örneği düşünmelerini sağlayın. Ağaçlık arazi, orman, dağ, fundalık, bataklık, göl, nehir ve deniz habitatlarında yaşayan canlı türlerini aklınıza getirin. "Mineraller denize taşındı ve deniz fitoplanktonları (bitki planktonu) tarafından kullanılıyorlar" gibi bir şey söyleyerek müdahale edebilirsiniz. Ya da deniz ekosisteminden kara ekosistemine geçiş yapmak için "şimdi de martı kıyadaki yengecin ölüsünü yemek için tarım arazisi üzerinden içerilere doğru uçtu ve burada öldü" gibi bir şey söyleyebilirsiniz. Oyunlardan biri bir sonraki bağlantıyı kuramıyorsa grubun diğer üyelerinden öneri alabilir.

İkinci bölümde, sicimi keserken ağın çeşitli yerlerini rastlantısal olarak kesin. İlk birkaç kesik büyük bir önem taşımayacaktır, bunun sebebi sicimin birbiri üzerinde çok kez geçmiş olması ağın iyi kötü birarada durmasını sağlıyor olmasıdır. Fakat, daha çok kesik, ağın aşamalı olarak çözümlenmesine sebep olacak, en sonda da herbiri ellerinde işe yaramayan ufak ip parçaları tutan insanlar tarafından çevrelenmiş, ortasında bir yığın iplik olan bir zeminle başbaşa kalacaksınız.

Etkinliğin ikinci bölümünde “ağı parçalayan nedir?” sorusuna çelişkili birtakım yanıtlar alma-ya hazır olun. Bazıları, örneğin vejetaryenler, insanların et yemesinin ağa zarar verdiğini söyleyebilirler. Bu bakış açısının gerçekliğini kabul etmeli ve diğer katılımcıların görüşünü almalısınız. Fakat bu aşamada derin bir tartışmaya girmemeye dikkat edin; ilk önce oyunu bitirin, sondaki bilgilendirme ve tartışma bölümünde bu konuya tekrar dönün.

Tartışmaya saplanıp kalmak yerine etkinliğin amacını –insan faaliyetlerinin çevreye olan etkisini– aklınızda bulundurun.

Parçalanmış ağ oldukça vurucu bir görüntü sunar. Bu yüzden en azından çevreyi korumak üzere halihazırda neler yapıldığına dair kısa bir beyin fırtınası ya da tartışma yapmak için muhakkak zaman ayırın. Bu çalışmaya, daha başka neler yapılabileceğiyle ilgili (katılımcıların yapabileceklerini de içeren) bazı noktalar ekleyebilirsiniz. Yerkürenin durumu gerçekten moral bozucu ancak, insanlar yapılması gerekenlerin büyüklüğü karşısında kendini aciz hissetmemelidir.

Soruları sormaya başlamadan önce sayfa 350’de yer alan insan hakları ve çevre ilişkisi üzerine yazılı arka plan bilgisini okuyabilirsiniz.

Bu etkinlik bir fen sınıfı için çok uygundur.

İzleme önerileri

Bu etkinlik insan hakları ve çevre üzerine yapılacak bir tartışma için iyi bir başlangıç olabilir. Örneğin, insan haklarının diğer farklı başlıkları gibi, çevreye özgü bir insan hakkı olması iyi bir fikir olur muydu? Çevre sahip olduğu araçsal değerden başka ve daha üstün bir değer taşır mı? Hayvanlara haklar tanımak anlamlı mıdır?

Kaynakların sürdürülebilir kullanımı siyasi irade, zaman, çaba ve para gerektirir. Ülkeler silahlanma ve ordu için bu kadar çok harcama yapıyor olmasalardı, çevre eğitimi, bilimsel araştırmalar ve uygulamalı çevre koruma çalışmalarıyla daha ne kadar çok şey yapabileceklerini bir düşünün. Grubunuz bu konuda yol almak isterse sayfa 177’deki “Harcanacak para” etkinliğini düzenleyebilirler.

Eylem fikirleri

Yerel düzeydeki çevre projeleriyle ilgilenin. *Youth and Environment Europe* (YEE; Avrupa Gençlik ve Çevre) ile iletişime geçin. YEE, kırkın üzerinde bağımsız, bölgesel ve ulusal gençlik örgütünden oluşan bir şemsiye örgüttür. Kuruluş, Avrupa kapsamında doğa ve çevrenin korunması ve bu konunun araştırılması üzerine çalışır. www.ecn.cz/yee/.

Yerel düzeyde çalışan bir çevre örgütüyle iletişime geçerek çevre dostu bir tüketici olmak için neler yapılması gerektiği konusunda daha fazla bilgi edinmeye çalışın.

Ek bilgi

Doğada her şey birbiriyle bağlantı içindedir. Tüm canlı ve cansız varlıklar döngüler aracılığıyla birbirine bağlıdır, örneğin, karbon döngüsü ve su döngüsü gibi. Besin zincirleri bu döngülerin birer parçasıdır. Bir besin zinciri yeşil bir bitkinin, yaşama ve büyüme enerjisini sağlayabilmek için güneş ışığı, topraktaki mineraller ve sudan enerji almasıyla başlar. Yeşil bir bitki, örneğin marul, yendiğinde, marul yaprağında birikmiş mineraller ve enerji geçiş yapar ve onu yiyen canlının yaşaması ve büyümesi için kullanılır, mesela bir tırtılın. Her hayvan sırayla başka bir hayvan tarafından yenildiğinde enerji ve mineraller besin zinciri boyunca geçiş yapmaya devam eder. Besin zincirinin en üstündeki hayvan öldüğünde ise vücudu bakteriler tarafından “yendiği” için çürümeye başlar. Vücudundaki mineraller yeşil bitkiler tarafından alınır ve böylece yeni bir besin zinciri daha başlamış olur.

Önemli günler

22 Mart

Dünya Su Günü

22 Nisan

Dünya Günü